

DAMAR CERRAHİ DERGİSİ, DAMAR CERRAHİ EĞİTİMİ : TÜRKİYE GERÇEKLERİ, SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ :

TURKISH JOURNAL OF VASCULAR SURGERY, REALITY, PROBLEMS AND SOLUTIONS IN FIELD OF VASCULAR SURGERY

Murat BAYAZIT

ULUSAL Ulusal Vasküler Cerrahi Derneği Başkanı, Türkiye Yüksek İhtisas Hastanesi KVC Kliniği

Ulusal Vasküler Cerrahi Derneği'nin yayın organı olan Damar Cerrahi Dergisi 1991 yılında ilk editörü Prof. Dr. Metin Özgür ile yayın hayatına başlamıştır. Dergimiz Editörlük görevi 1999 yılında bu döneme kadar yardımcı editörlük yapan Prof. Dr. Murat Kayabalı'na verilmiş ve günümüze kadar yayına devam etmiştir. Dergimiz 2003 yılından itibaren yayın hayatına Ankara'dan devam edecektir. Yeni editörümüz Prof. Dr. Bülent Kaya yeni bir yapılanma içinde oluşturulan yardımcı editörler kurulu ve yenilenen yayın danışma kurulu ile dergimizi daha ileri bir konuma getirme çabası içine girmiştir. Bu çabasında kendisine vereceğimiz desteğin; damar cerrahisine gereken önemi verenlerce esirgenmeyeceğine inanmış ve tamdır. Derneğin, dergi yönetim yapısının oluşturulması ve çalışmalarına verdiğimiz katkılar dışında özerk bir yapıya sahip olmasına özel bir önem verdiğimiz burada belirtmek istiyorum. Bunun anlamı derginin tüm bilimsel çalışmaların tam bir tarafsızlık içinde bilimsel etik, bilimsel ilkeler ve uluslararası yerleşik konsensuslar doğrultusunda gerçekleştirilmesidir. Derginin sürekliliği, zamanında yayınlanması ve benzer kurallara uyulması sonucunda uluslararası indekslerde yer alması önemli amaçlarımızdan biri olmalıdır. Damar hastalıklarının toplum sağlığını tehdit eden en önemli hastalıklar grubunda olması son 20 yılda gelişmiş batı toplumlarında damar cerrahisi organizasyonlarının önemini arttırmıştır. Bildiğimiz gibi gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda tüm ölüm nedenlerinin % 55-65'nin nedeni kalp ve damar

hastalıklarıdır. Bu oran kanser nedeni ile olan ölümlerin neredeyse 2 katıdır. Bunun ne kadar damar hastalıkları nedeni ile olmaktadır konusunda kesin veriler yoktur. Ancak karotis arter hastalıkları ve abdominal aort anevrizmaları nedeni ile olan ölümler ilk 10 sıradaki yerini maalesef korumaktadır. Diğer taraftan damar hastalıkları sonucunda oluşan maluliyetlerin hasta, hasta yakınları ve topluma verdikleri sıkıntıların boyutları da gerçekten göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Ülkemizle ilgili olarak sağlanan istatistikler veremese de giderek artan nüfusta olan artan, alkol, sigara içimi, kötü lipid profili, kontrolsüz hipertansiyon gibi nedenlerle her geçen gün damar hastalıklarında sıçrayıcı artışlar olacağı bir gerçektir. Ülkemizde maalesef arteriosklerotik damar hastalıkları batı toplumlarına göre 10-15 yıl önce görülmektedir. Bu durumda 5-6 milyonluk 50 yaş üstü grupta arteriosklerotik damar hastalıkları ve abdominal aort anevrizması yönünden yüksek risk olduğu öngörülmelidir. Diğer taraftan toplumumuzda Buerger hastalığı, Behçet hastalığı damar tutulumları ve venöz trombozlar genç nüfus üzerinde ciddi maluliyet ve ölümlere yol açabilmektedir. Ülkemiz şartları dışında dünya da son 10-15 yıl içerisinde endovasküler cerrahide olan gelişmeler vasküler cerrahinin geleceği konusunda tartışmalar yaratmıştır. Buna paralel olarak ülkemiz Tıpta Uzmanlık Tüzüğünde Girişimsel Radyolojinin üst ihtisas dalı olarak yer alması da gelecekte benzer tartışmaların bizler için de gündemde olduğunun göstergesidir.

Birçok ülke damar hastalıklarının önlenmesi, tan ve tedavisi konusunda geleceye yönelik projeksiyonların yapmaktadır. Bunun en önemli nedeni hasta sayılarında tahminlerin ötesinde artışların olmasıdır. Buna cevap verebilecek sayıda damar cerrah ve girişimsel radyoloji uzmanına gereksinim olduğu gerçeği özellikle ABD’de damar cerrahi uzmanlık eğitiminde reforma gidilmesi gerektiği fikrini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle damar cerrahi uzmanlık eğitiminin genel cerrahi eğitimi üst ihtisas dalı olması gerekmediği ve bağımsız bir dal olarak doğrudan damar cerrah yetiştirmek gerektiği fikri ortaya atılmış ve uygulama aşamasına gelmiştir. Avrupa Birliği ülkelerinin birçoğunda bu uygulamaya 1999 yılında geçilmiş olup, ülke ihtiyaçlarına göre uzmanlık eğitim süreleri ve eğitim konuları belirlenmiştir. Bu yıldan itibaren Avrupa Tıp Uzmanlar Birliği (UEMS) içinde vasküler cerrahi Board’u bağımsız bir dal olarak yerini almıştır. Ülkemizde bu anlamda yetiştirilmiş vasküler cerrah yoktur. Vasküler cerrahi eğitimi ülkemizde kardiyovasküler cerrahi eğitimi içinde yada bazı eski üniversitelerde kısmen sayıda genel cerrahi kliniklerinde yapılmaktadır. Bu eğitimin süresi, kalitesi ve ülke şartlarına nasıl cevap verdiği konusunda gerek eğitimciler gereksede eğitilenler tarafından olumsuzluklar açıkça ifade edilse de çözüm aşamasında kafalar kuma gömülmektedir.

VASKÜLER CERRAHİ EĞİTİMİ:

Vasküler cerrahi eğitimi son 10 yıl içinde çok temel değişiklikler geçirmektedir. Gerçekte bu değişim 80’li yıllarda ilk belirtilerini göstermiştir. Bu yıllarda doppler ultrasonografinin güncel pratiğe girmesi vasküler cerrahiye çok önemli katkılar yapmıştır. Daha sonra dijital anjiografinin gelişimi bir devrim olmuştur. Bütün bu gelişmelerin vasküler cerrahlarca iyi kullanılmaları dev atılmaları atılması sağlanmış ve gelişimi hızlandırılmıştır. Vasküler cerrahi eğitimi 5 ana başlıkta incelenmektedir.

- a. Vasküler cerrahi ameliyathane eğitimi
- b. Endovasküler cerrahi eğitimi
- c. Non-invaziv damar laboratuvar eğitimi
- d. Yoğun bakım eğitimi
- e. Vasküler araştırma eğitimi.

Bu başlıkların incelenmesinden anlaşılacağı gibi vasküler cerrahi eğitiminin verilebilmesi için ameliyathane, endovasküler ünite, noninvaziv damar laboratuvar ve yoğun bakım olanaklarının olduğu merkezler gerekmektedir. Vasküler sistem hastalıklarının önlenmesi , tan ve tedavisini yapan klinik dal vasküler cerrahidir. Bunun dışında dünyada ve ülkemizde vasküler sistem hastalıklarının tedavisi ile uğraşan radyoloji ve kardiyoloji uzmanlıkları ile vasküler cerrahlar arasında ciddi farklılıklar vardır. Tıpta uzmanlık dalları tedavi yöntemleri temelinde değil vücuttaki sistemler temelinde olurlar. Bu açıdan bakıldığında vasküler sistem hastalıklarının uzmanlık dalı vasküler cerrahidir. Vasküler cerrahinin en önemli avantaj ve/veya üstünlüğü bu sistem hastalıklarının ameliyatlarını yapmalarıdır. Vasküler cerrah baş-boyun , toraks-abdomen ve ekstremitelerde cerrahi teknik uygulamaları yaparken oldukça kompleks ve derinde yerleşmiş vasküler yapıları tamir edebilecek yeterlilikte olmalıdır. Bu yeterlilik hepimizin takdir edeceği üzere iyi bir cerrahi eğitimle olabilir. Bu genel cerrahi eğitimin süresi ve kalitesi ülke şartlarına bağlı olarak değişiklikler gösterebilir en az 3 yıllık bir süre gerektiği konusunda fikir birliği vardır. Temel vasküler cerrahi eğitimi bunun üzerine en az 3 yıllık bir süre gerektirmektedir. Vasküler cerrahların uçaftıkları hasta popülasyonu incelendiğinde çok ciddi bir yoğun bakım eğitimi almalarının gerektiği ortadadır. Çoğunlukla yaşı, yaygın arteriosklerozu bulunan bu hastalarda yandaş kalp, solunum, böbrek hastalıklarının olması gerek preoperatif gerekse de postoperatif yoğun bakımın önemini ortaya çıkarır. Son 10 yıl içinde endovasküler tekniklerde olan gelişmeler vasküler cerrahin eğitimine yeni bir alan getirmiştir. Anevrizmaların ve tıkanmış bazı hastalıkların stentli greftlerle tedavi edilmeleri günümüz vasküler cerrahların bu teknikleri uygulamaları zorunlu hale getirmiştir. Bu amaçla ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinde endovasküler eğitim vasküler cerrah eğitiminde zorunlu hale getirilmiştir. Vasküler cerrahların en önemli yardımcısı olan doppler teknikleri konusundaki eğitimleri vazgeçilmezdir. Gerek preoperatif tanıda ,

gerek peroperatuar kalite kontrolünde , gereksede postoperatif takiplerde doppler teknikleri son derece ekonomik ve yararlıdır. Birçok vasküler ameliyatın sadece doppler tanısı ile yapıldığı düşünülürse vasküler cerrahların konuya hakim olmalarının önemi ortadadır. Son yıllarda doppler tekniklerinde olan gelişmeler tanı kesinliğini çok artırmıştır. Tekniğin ekonomik avantajları da ciddi olarak vasküler cerrahlarca değerlendirilmelidir. Bütün bunların yanında vasküler sistem üzerinde yapılan araştırmalar olağanüstü yoğunlukta devam etmektedir. Arterioskleroz, tromboz, anevrizma patogenezi, intimal hiperplazi konularında vasküler cerrahinin halen öğrenmesi gereken çok bilinmeyen vardır. Vasküler cerrahin eğitimi süresinde bu konularla ilgili araştırmalara katılması eğitiminin ciddi bir parçası olmalıdır. Eğitimin bu aşamaları dikkate alınması vasküler cerrahinin zahmetli, yoğun ve çok yönlü özellikleri ortaya çıkmaktadır. Bu gerçek ışığında olaya bakıldığında vasküler cerrahi uzman yetiştirmenin toplumsal olarak sorunlara cevap vermede yetersiz kalacağı açıktır. Vasküler hastalıkların topluma tanıtılması, risk faktörlerinin anlatılması ve toplumu bilinçlendirme görevlerinde yapılması da son derece önemlidir. Bunlar tek başına vasküler cerrahların yapması olası değildir. Bu durumda Tıp Fakültelerindeki eğitim ve müfredat programlarının topluma yönelik eğitim olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bunun yapılabilmesi için toplum öncelikleri iyi analiz edilmelidir. Burada çok çarpıcı olarak ortaya çıkan gerçek ise kanserden 2 kat daha fazla ölüme neden olan kardiyak ve vasküler sistem hastalıkları konusunda tıp fakültelerindeki eğitimin mercek altına alınmasıdır. Kalp hastalıkları konusunda eğitim esnasında Dahiliye ve Kardiyoloji kliniklerinde hekim adayları belirli bir müfredata tabi olmaktadır. Ancak vasküler sistem hastalıkları konusunda bunu söylemek mümkün değildir. Bu konuda hekim adaylarına verilen eğitimin nitelik ve niceliği konusunda ciddi eksikler vardır. Bazı büyük Tıp Fakülteleri dışında damar hastalıkları konusunda eğitim vermesi gereken klinikler Kardiyo-vasküler cerrahi klinikleridir. Birçok tıp fakültesinde hekim

adayları bu kliniklere uıramadan ya da 10 günlük süre ile ağırlıklı olarak kalp cerrahisi konusunda yüzeysel bilgilerle kısaca baştan savılmaktadırlar. Birçok tıp doktorunun akut derin ven trombozu ya da akut arter oklüzyonu tanısı ve ilk tedavisi hakkında bilgi sahibi olmadığı günlük pratiğimizde çok açık olarak görülmektedir. Birçok hekim bu hastaları görmeden tıp fakültelerinden mezun olmaktadır. Bu eğitimin ne kadar eksik olduğu, basit tedavilerle kontrol altına alınabilecek yada yolculuk yapması sakıncalı olan bu hastaların büyük merkezlere gönderilmeleri ve hastaların polikliniklerden polikliniklere dolaftığı sık gördüğümüz acı gerçeklerdir. Tedavinin altın dönemini geçiren bu hastalarda komplikasyonlar, amputasyonlar, akciğer embolileri sık karşılaştığımız gerçeklerdir. Bütün bu olumsuzlukları gözden geçirdiğimizde damar hastalıklarının önlenmesi , tanısı ve tedavisi konusunda yapılması gereken çok önemli görevler vardır. Bunlar, tıp fakültelerinde konu ile ilgili müfredatların yeniden gözden geçirilerek tıp eğitiminin topluma yönelik olması ilkesine uyulmasının sağlamak olmalıdır. Mezuniyet sonrası eğitimin damar hastalıkları konusunda çağdaş ülke şartlarına uygun ve yeni bir yapılanmaya girmesi kaçınılmazdır. Bu konuda Ulusal Otorite, YÖK, TTB ve ilgili uzmanlık dernekleri Damar Cerrahi ihtisas yönetmeliğini hazırlamalıdır. Bu yönetmelik ardından asgari şartları yerine getiren merkezlerde ihtisas eğitimi başlatılmalı ve eğitim planları (Board) oluşturulmalıdır. Toplumun bu konuda bilgilendirilmesi ve damar hastalıklarından korunma yöntemlerinin anlatılması ancak bundan sonra mümkün olabilecektir.

Damar Cerrahi Dergisinin yeni döneminde de vasküler cerrahi eğitim ilkeleri doğrultusunda ve uluslararası standartlara uygun yayınlarla bu yapılanmaya yardımcı olması gerektiğine inanmaktayım. Derginin bu çalışmalarında Web sayfamızın da kullanılması gerektiği ve editörlerin özellikle eğitim organizasyonu ve uluslararası konsensuslar ve etik konularda hazırladıkları çalışmalar buradan yayınlanmaları büyük yarar sağlayacaktır. Damar Cerrahi Dergisi yayın politikasında evrensel doğrulardan ödün vermemelidir.

Akademik yükselme aﬂamas›nda yap›lan flifirme, aceleye getirilmifl ve damar cerrahi yay›n›mda var anlam›ndaki yaz›lar›n dergimizde yer almayacađ›n› ümit ediyorum. Bilimsel iletiflmin dakikalar içinde yap›labildiđi günümüzde art›k bu yay›nlar›n Türk t›bb›na bir yarar› olmad›đ›na inanmaktay›m. Özellikle türkçe yay›nlanan t›p alan›ndaki bilimsel dergilerin uluslar aras› indekslerde yer alabilmesi için hepimizin gayret içinde olmas› gerektiğine inanmaktay›m.

Ulusal Vasküler Cerrahi Derneği hiçbir ön flart olmaks›z›n vasküler cerrahinin ülkemizde çağdaş standartlarda eğitiminin verilmesi , eğitim planlar›n›n oluşturulmas› konular›nda çal›şmalar›na devam edecektir. Bu arada toplumun damar hastal›klar› konusundaki eğitimi, damar hastal›klar›nda korunma yöntemleri, tedaviler ve sonuçlar› konusunda doğrudan bilgilendirmelerin yap›lmas› bir zorunluluk olarak önümüzde durmaktadır.